

ARBANAS, Nevenka, grafičarka (Batina, 8. VI. 1950). Diplomirala na Akademiji u Zagrebu 1975, gdje je završila i postdiplomski studij 1977 (A. Kinert). Usavršavala se u ateljeu S. W. Haytera u Parizu (1986), na Akademiji u Pragu 1989 (Ladislav Čepelak). Profesorica je na Školi primijenjene umjetnosti i dizajna u Zagrebu od 1993. Njezina se grafika odlikuje sintetičkim pristupom grafičkoj i slikarskoj vještini. Izgradila je osebujan grafički izraz u kojemu njeguje i monokromnu ekspresiju i kolorističku igru (*Kazalište V*, 1989; *Vatra*, 1992; *Prozor*, 1992). Objavila nekoliko grafičkih mapa u nakladi Zbirke Biškupić (*Kristali*, 1988; *Kurenti*, 1990). Samostalno je izlagala u Zagrebu (1971, 1975, 1977, 1980, 1983, 1990, 1993), Križevcima (1976), Šibeniku (1985) i Pragu (1989).

LIT.: I. Šimat Banov, Nevenka Arbanas (katalog), Zagreb 1989. — N. Beroš, Arbanas Nevenka (katalog), Zagreb 1993. Z. Kć.

ARBUSIJANIĆ, Nikola, graditelj, djeluje u Zadru od 1399. do 1425. God. 1400. radi ormara za sakristiju dominikanske crkve u Zadru i kuće za posadu u tvrđavi Sv. Mihovila na Ugljanu. Izrezbareni drveni svod u crkvi Sv. Stjepana u Zadru (danas Sv. Šime) dovršava 1403. a 1410. pojačava utvrde grada Nina. God. 1414. radi u crkvi Sv. Katarine, a 1418. popravljiva zvonik crkve Sv. Marije Velike u Zadru. S graditeljem Vidulom postavlja temelje novoga zvonika za istu crkvu (1425).

LIT.: C. Fisković, Zadarski sredovječni majstori, Split 1959, str. 150–151. — N. Klaić i I. Petricoli, Zadar u srednjem vijeku do god. 1409, Zadar 1976, str. 513–514. I. Pet.

ARCA, Niccolò d'Antonio dell' → NICCOLO DELL'ARCA

ARCONATI, Jerolim (Jeronimus Archanat ili Rakanath von Milano), tal. graditelj (XVI. st.). God. 1573. postavljen je glavnim građevnim savjetnikom na slavonskoj i hrv. granici, 1574. popravljao je porušene zidine Medvedgrada, radio u Koprivnici i Križevcima, te je uz svoje izvještaje priložio planove tamošnjih utvrda. *Giovanni* (sin?) spominje se u vezi s radovima na utvrdi u Čakovcu.

LIT.: I. Kukuljević, Događaji Medvedgrada, Zagreb 1854, str. 71. — A. Horvat, Spomenici arhitekture i likovnih umjetnosti u Međumurju, Zagreb 1956, str. 28. — M. Kruhek, Tvrđava u Koprivnici — povijesni i tipološki razvoj, u knjizi: Koprivnica — grad i spomenici, Zagreb 1986, str. 31. R.

ARGYRUNTUM → STARIGRAD

ARHANIĆ, Zlatko, slikar (Zagreb, 3. II. 1935 — Toronto, 3. VI. 1979). Gimnaziju završio u Zagrebu; od 1960. živi u Kanadi. God. 1965. diplomirao na Ontario College of Art. Slikao portrete, mrtve prirode i krajolike naglašena lirskog ugođaja. Samostalno izlagao u Torontu. R.

ARHEOLOGIJA, znanost koja na temelju prežetaka proučava prošle civilizacije. Znanstvene temelje arheologije postavio je J. J. Winckelmann. A. se dijeli po epohama od prapovijesti preko antike do ranoga sr. vijeka. Najvažnija metoda u arheologiji su istraživanja. Osim iskapanjima, a. se služi i nizom drugih metoda, od kojih su neke arheol. a neke preuzete iz drugih znanosti. Od arheol. metoda posebno valja spomenuti komparativnu i tipološku. Metode preuzete iz tehničkih znanosti (radiokarbonska, termoluminiscencija, dendrokronologija i dr.) uglavnom služe kronološkom određivanju arheol. ostataka. Iz klasične arheologije razvile su se prapovijesna i ranosrednjovjekovna. Zasluga prapov. arheologije je razvitak minucioznih iskapanja (vertikalna i horizontalna stratigrafija). Osim istraživanja na kopnu, u zadnjih pola stoljeća razvila se podvodna a. te zračna a. (interpretacija zračnih snimaka). Uglavnom samo a. obrađuje razvitak likovnih umjetnosti starijih kultura (tzv. winckelmannska a.).

Arheol. ostatke na području Hrvatske navodi već u X. st. Konstantin Porfirogenet, bizantski car i pisac, u djelu »De administrando imperio«, opisujući dijelove I obale Jadrana koji su pripadali biz. temi. Toma Arhiđakon u XIII. st. često govori o ostacima Salone i Dioklecijanove palače.

Novi pogledi i interes za antičke arheol. spomenike javljaju se u XV. st. Jedan od nositelja takvih pogleda jest Ciriaco Anconitanus koji 1436. posjećuje i neke hrv. zemlje, proučava spomenike i objavljuje natpise (»Epigrammata reperta per Illyricum«). M. Marulić, otac hrv. književnosti, proučava također prošlost i prepisuje salonitanske natpise (»In epigrammata«). U Marulićevu krugu djeluju još D. Papalić, F. Natali i dr. V. Pribojević 1525. drži u Hvaru čuveni govor u kojemu veliča rodni kraj i zalaže se za panslavističku ideju.

Hrv. povjesničar I. Lucić (»De regno Dalmatiae et Croatiae libri sex«), koristi se u XVII. st. arheol. nalazima i natpisima. U svom radu »Memorie

ARHEOLOŠKO NALAZIŠTE VUČEDOL

